

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta
Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Sociální komunikace prostřednictvím
výpočetní techniky**

Vypracovala: **Iva Pilečková**

Vedoucí diplomové práce: **doc. Mgr. Helena Hudečková, CSc.**

© 2003

Cíle a metodika

Úkolem diplomové práce je **zjistit, jaké možné vlivy má komunikace prostřednictvím výpočetní techniky jakožto specifický druh sociální komunikace na jednotlivce ve společnosti, jak lidé vnímají a posuzují úlohu výpočetní techniky ve svém životě a jak důležitou roli pro ně představují dnešní možnosti na poli internetu.**

Teoretická část práce tvoří pojednání o sociální komunikaci ze sociologického úhlu pohledu. Shrnuje vývoj forem komunikace v průběhu lidských dějin, vysvětluje klíčové pojmy jako je přímá a nepřímá komunikace, komunikace masová a její prostředky, postmoderní či informační společnost. Objasňuje vznik a rozvoj výpočetní techniky, její využití a význam v současné době. Věnuje se procesu informatizace společnosti a významu informací a výpočetní techniky pro lidský život.

Empirickou část práce tvoří sociologický výzkum převážně kvantitativního přístupu. Jeho cílem je získání názorů populace na kladné a záporné stránky sociální komunikace prostřednictvím internetu, v souvislosti s informační společností a procesem globalizace.

Výzkumný problém je formulován jako: možné vlivy výpočetní techniky na komunikaci mezi lidmi (jak je lidé vnímají a posuzují).

Vnitřní struktura tohoto problému je naznačena v bodech:

- a) kladné a záporné stránky moderních forem komunikace na dálku
- b) vzájemné souvislosti mezi výpočetní technikou a sociální komunikací
- c) průběh a účastníci komunikace na dálku – kde všude a za jakých okolností se odehrává, jaké věkové a vzdělanostní skupiny společnosti se jí zúčastňují, jakou roli hraje výpočetní technika s internetem v jejich životech.

V návaznosti na výzkumný problém je formulována obecná hypotéza: **Čím více lidé přicházejí do kontaktu s výpočetní technikou (ať už se s ní seznamují ve škole, v zaměstnání, nebo si ji pořizují domů), tím více ji využívají jednak k práci, ale také k zábavě a ke komunikování mezi sebou. Rovněž se vzrůstající mírou využívání výpočetní techniky oceňují lidé více její výhody a zajímají je více její kladné stránky – posuzují ji tedy převážně kladně.**

Pro empirické vyjádření obecné hypotézy slouží soubor sedmi pracovních hypotéz, jež se snaží postihnout důležité aspekty výzkumného problému. Na základě formulování těchto hypotéz byl také sestrojen dotazovací nástroj a bylo prováděno vyhodnocování odpovědí.

Sociální komunikace a výpočetní technika

Sociální komunikace prostřednictvím výpočetní techniky představuje nový způsob vzájemné interakce jedinců. Rozvíjí se zhruba už od poloviny dvacátého století, ale svůj největší rozmach zaznamenala teprve v posledních deseti letech. Je specifickým typem nepřímé sociální komunikace a můžeme říci, že ji obohatila o některé nové dimenze a usnadnila průběh mnohých komunikačních procesů. Stejně jako v dalších typech komunikace jde i zde o sdělování a výměnu informací, která ovšem za pomoci výpočetní techniky může probíhat vždy, všude a prakticky s kýmkoli a nabývat různých forem (text, obraz, zvuk, popř. jejich kombinace).

Výpočetní technika se stala nezastupitelnou součástí procesů mezilidské komunikace. Počítač je novým fenoménem a sociálním jevem, který významně zasáhl do nepřímé sociální komunikace. Možnost zaznamenat různorodá data v digitální (strojem čitelné) podobě na neustále se zdokonalující paměťová média, uchovávat je tímto způsobem na stále menší ploše – to vše má rozhodující vliv na proměnu konvenčních komunikačních zařízení a působí výrazné změny v nepřímé a tím pádem i v přímé sociální komunikaci.

Informační éra krácející ruku v ruce s globalizací přinesla lidem i počítačům další spektrum možností – umožnila vzájemné propojení všeho a všech prostřednictvím internetu, celosvětové sítě sítí. Prostřednictvím internetu se může rozvíjet spolupráce a komunikace lidí z různých oblastí profesionálních i geografických. Univerzálním dorozumívacím jazykem na poli výpočetní techniky se stala angličtina.

Nový druh komunikace, který se konstituoval díky propojení počítačů internetem, s sebou rovněž nese nejen kladné, ale i záporné aspekty. Komunikace prostřednictvím tohoto média se může odehrávat na nejrozličnějších místech světa – nepodléhá tedy jednotě místa, ale může podléhat jednotě času. Komunikující se tedy spolu nemusí vidět ani slyšet (i když toto už nejmodernější prostředky přenosu dat také umožňují), přesto mohou znát bezprostřední reakce toho druhého. To je do značné míry přibližuje přímé formě komunikace.

Díky počítačům a jejich propojení prostřednictvím internetu vyvstaly na poli sociální komunikace nové okolnosti, a to jak v kladném, tak záporném smyslu slova. Již teď víme, že veškeré dopady moderní techniky na lidský život jsou ambivalentní, ale jejich budoucí užitečné či nežádoucí dopady dovedeme jen těžko předpovědět, dokud jim nestojíme tváří v tvář. To samozřejmě platí také v případě výpočetní techniky.

Výsledky empirického výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo celkem 85 respondentů (36 mužů a 49 žen) ve věku 18 až 35 let. Tato věková skupina nebyla vybrána nahodile; jsou to lidé, u nichž se dá s poměrně vysokou pravděpodobností předpokládat, že z celé populace přicházejí do kontaktu s výpočetní technikou a internetem nejčastěji. Seznamují se s nimi už ve škole a nezdá se, že by je využívali také v zaměstnání, budou tudíž schopni poskytnout co nejpresnější informace relevantní tématu celé této práce.

Výsledky výzkumu prováděného pomocí dotazníku by bylo možné zobecnit na širší objekt pouze do určité míry – lze uvažovat jen v rámci populace osmnácti- až pětaticetiletých osob, a to navíc buď úplného středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání, neboť tyto dvě vzdělanostní skupiny měly mezi respondenty největší zastoupení – tvořily 50,6 %, resp. 40,0 % ze všech dotazovaných (to samozřejmě neodpovídá podílu těchto skupin na celé populaci, a to ani v příslušné věkové kategorii).

Výsledky dotazování nasvědčují tomu, že ve společnosti pokračuje proces informatizace – informační technika a technologie stále více pronikají do našeho života, zasahují už prakticky všechny sféry lidské činnosti. Lidé si tuto informatizaci dobře uvědomují, vědí, jak důležité jsou pro nás v současné době informace. Většina respondentů je toho názoru, že se dnes bez informačních a komunikačních technologií již neobejdeme, zároveň jsou si ale dobře vědomi ambivalentních dopadů jejich používání – jsou sice velmi užitečnou technikou s širokým spektrem použití, jejich ovládání je nenáročné na jakékoli speciální znalosti a dovednosti, v řadě směrů rozšiřují možnosti člověka, zrychlují průběh mnoha procesů, jsou i snadno přístupné, ale právě díky některým charakteristikám odvíjejícím se jednak od jejich technické povahy a jednak od povahy lidské, v sobě jejich používání nese určitá rizika. Nejobávanejšími z nich jsou různé druhy počítačové kriminality, počínaje zneužíváním dat, narušováním soukromí osob, rozesíláním virů až po šíření extremistických názorů či pornografie.

Vzhledem k tomu, že internet je celosvětovou sítí, jeho používání a komunikace prostřednictvím něj se naprosto neohlíží na hranice států nebo dokonce kontinentů. Je proto velice důležité, aby předcházení počítačové kriminalitě bylo zakotveno v právním řádu každého státu a důsledně se dbalo na dodržování jeho pravidel. Jinak by už totiž lidé ztratili veškerou kontrolu nad celým informačním systémem, a to by mohlo mít nedozírné následky pro celý civilizovaný svět.